

Tijdens een vooronderzoek naar mogelijk nog aanwezige funderingsresten van de voormalige Gruytersma-stins achter de Marktstraat te Sneek (dit naar aanleiding van uitbreidingsplannen van de gemeente achter het stadhuiscomplex) dat eind oktober j.l. werd uitgevoerd, onder auspiciën van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort, in samenwerking met medewerkers van de archeologische afdeling van het Fries Museum, kwam ondermeer een ca. 5 meter diepe tonput met bakstenen kraagbemanteling te voorschijn. Uit de vulling konden een aantal interessante vondsten worden geborgen. Het qua datering jongste aandeel der vondsten zou nog uit het begin van de 17de-eeuw kunnen stammen, d.w.z. de demping/laatste opvulling van de put zou dan samenvallen met het tijdstip van de sloop van de stins, die rond 1630 moet hebben plaats gevonden.

Naast het vermelden van een drietal stenen kogels, een gesmeed ijzeren pijlpunt voor kruisboog, een aantal steengoed kruikjes en een fraaie geelkoperen naaldenkoker, willen we hier iets meer uitweiden over een eveneens in deze putvulling aangetroffen zgn. kolfslof.

Dergelijke kolfsloffen kennen we in Friesland nog slechts uit Sexbierum (een exemplaar gevonden in 1961 tijdens wegaanleg) en Leeuwarden (vondst tijdens omvangrijk noodonderzoek op het Zaailand 1978-1979).

Uit gepubliceerde onderzoeksresultaten van twintig jaar stadskernonderzoek in Amsterdam (Unieboek, 1977) kennen we een viertal exemplaren die qua ouderdom rond de 17de-eeuw worden geplaatst. Het betrof daar exemplaren met een legering van lood (en tin) om een houten kern, waarvan bij sommige nog restanten van deze kern in de kolfslof aanwezig waren. Bij het exemplaar uit Sneek is zelfs het onderende van de steel nog goed geconserveerd.

Kolven op het ijs
(ets van Romein de Hooghe, coll. Rijksprentenkabinet).

Dr. W.A.Casparie van het Biologisch-Archaeologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen kon vaststellen, dat de voor de steel gebruikte houtsoort *Fraxinus* (es) is geweest en van goede kwaliteit was. Op het breukvlak zijn tien jaarringen zichtbaar, doch uit het segment viel af te leiden dat de steel uit een dikke boom moet zijn vervaardigd. Als versiering zijn soms kruisen en lelies ingestempeld, of langs de aanhechting met de steel soms dubbele groeflijnen (ook op het exemplaar uit Sexbierum).

Het gevondene maakt onderdeel uit van het golf- of kolfspeel, dat al vanaf de 15de-eeuw in Amsterdam werd gespeeld doch ongetwijfeld ook in Friesland populair zal zijn geweest, en zowel op het land als op het ijs werd beoefend. Voor het spelen van dit spel had men slechts een kolfstok en een bal nodig. De kolfstok bestond uit een lange steel van meestal essen- of iepenhout en een verbrede onderkant, de slof, welke pas vanaf de 16de-eeuw met een loden schoen werd omgeven.

De bedoeling van het spel was de bal met de kolfstok, in een zo klein mogelijk aantal slagen naar bepaalde punten (b.v. een stok) of doelen te slaan. Voorbeelden van dit kolfspeel treffen we aan op 17de-eeuwse schilderijen met winterse taferelen, zoals b.v. van Avercamp en Van Ostade. Ook wordt het als kinderspel op tegels weergegeven.

Het exemplaar uit Sneek heeft een hoogte van 38 mm., een breedte variërend van 36 tot 32 mm. (bij steelopening) en een lengte van 83 mm. De vorm van de schoen of slof is driehoekig hol, aan het brede uiteinde, waar de stok doorheen steekt, open.

De onderzijanten vertonen slijpsporen, die mogelijk zijn ontstaan door het bijvrijen na het gieten. De schuinlopende krassen op de onderzijde kunnen afkomstig zijn van een eventuele

gietmal. Sommige krassen zijn mogelijk ook toe te schrijven aan het schuiven over het ijs of stenen plaveisel. Ook de neus vertoont indeukingen die vermoedelijk tijdens het spel zijn ontstaan.

Opmerkelijk is nu, dat aan één zijkant drie kroontjes zijn ingestempeld, een motief dat kan zijn ontleend aan het stadswapen van Sneek, hetgeen betekent dat onze vondst in deze stad wel zeer toepasselijk mag worden genoemd.